

„Megőrzésre átvettük tőletek...”

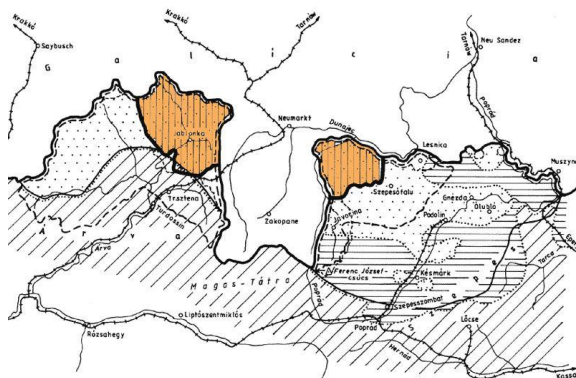
Így fogalmazott Ewa asszony a nedeci vár „kapitánya” Konrad Sutarskiéknak, amikor megírták a hasonló című könyvüket. Nekünk nagyon sokatmondó volt a mondás, azt gondoltuk, ezt „ellopjuk” – nemcsak címként, hanem tartalomként. is.

A trianoni békekötés 100. évfordulójára akartunk ezzel emlékezni. Dehát az élet közbeszólt, csak 2023. ápr. 28-május 1 között ezt sikerült megvalósítani.

Amíg az I. világháború vége nekünk a tragédiát (a trianoni békeszerződést) hozta, addig Lengyelországban nemzeti ünnepként ülik meg 1918. november 11-ét. Lengyelország ekkor ismét visszanyerte függetlenségét, egységét.

Sokan nem tudják, de Nagy-Magyarország területéből is részesült Lengyelország, azt még kevesebben, hogy ezek a területek semmiképpen nem maradtak volna Magyarországé, hanem Szlovákiát (Csehszlovákiát) „illették” volna. Határviták után döntöttek ennek a két területnek a sorsáról (ahogy más, délnyugati lengyel területekről is)

Azt gondoltam, érdemes fölkeresni ezt a – tulajdonképpen két – részt, ami a zakopanei „beszögellés” két oldalán helyezkedik el: Árva megyéből, illetve a Szepesség pici (mintegy 25 ezer főnyi, 2 Budapestnyi) területéről van szó.

A spai konferencia 1920. július 11-én elvetette a népszavazást a cseh-lengyel területi vitában. A nagykövetek tanácsa 1920. július 20-ai végleges döntésével megosztotta Árva és Szepes vármegyéket Cseh-Szlovákország és Lengyelország között. Lengyelország Árva megyében a 389 km²-es északkeleti jablonkai részt: Jablonka, Chizsne, Felsőlipnica, Alsólipnica, Szárnya, Felsőzubrica, Alsózubrica, Bukovinapodszkle, Harkabúz, Oravka, Pekelnik, Podvilk (16 ezer

lakos), Szepesből egy 195 km²-es részt: Dercsény, Feketebérc, Frigyesvágása, Szepesgyörke, Bélakorompa, Újbéla, Alsólápos, Felsőlápos, Kislápos, Nedec, Répásfalu, Újterebes, Szentmindszent, Falstin (8,7 ezer lakos) kapta. Összesen 584 km². Ezen a területen 1920-ban kb. 1000 magyar élt. Volt még néhány apróbb határmódosítás (kb 5 km²), de ennek taglalásától most eltekintek.

A lengyel-magyar történelmi kapcsolatoknak ez egy izgalmas, de kevésbé ismert témája! Nem akartunk sebeket föltépni, szemrehányást tenni (nincs is miért!), de érdekes lehet mindenkinek ezen helyek kultúrájának megismerése.

A térképen látható baloldali rész Árva, a jobb oldali a szepesi. Mindegyik helyen jártunk már, és persze új helyeket is fölkerestünk.

Jablonka volt az egyik utolsó nagyobb magyar település az árvai részen, de itt nem álltunk meg, csak meghallgattuk Ewa előadását a Stercula nevű jablonkai gyógyszerésztől. Orawka (Kisárva) (fátemplom, magyar szentek ábrázolásával) gyönyörű temploma következett, a fotók mindent elmondanak a világörökség templomáról. Gyertyát gyűjtöttünk Vazely Márton plébános sírjánál. Valójában az árvai részből csak ennyit kaptunk most, de régebben már voltunk pl. a felsőbölönkei skanzenben. Nedecen volt a szálláshelyünk, a DW Pod Taborem nevű hotelben, innen mentünk csillagtúraszerűen. A szállásunk az árkatóriának megfelelő volt, gyönyörű kilátással a csorsztini víztározóra és a lengyel Magas-Tátrára. És nagyon finom ételekkel, főleg a reggelivel!

A szepességi részen néhány kisebb települést kerestünk föl. Második napon a nedeci várral kezdtük a programot, ahol az összes magyar vonatkozást megismertük, hiszen a vár tulajdonosai voltak a környék urai is és az utolsó magyar határvár volt. Találkoztunk a vár igazgatójával, aki beszélt a lengyel-magyar kapcsolatokról nekünk. Megnéztük a kocsikiállítást is. Terveink szerint a csorsztini várba (lengyel határvár) hajóztunk volna át, majd a vár megmászása után folytattuk volna az utunkat, de javaslatra inkább egy körutazást választottuk a víztározón. (Hatalmas sár volt a várhoz vezető úton.) Nagy élmény volt körbe hajózni a tavon! A két vár között hajóval szimbolikusan átkeltünk a régi lengyel-magyar határon.

Bélakorompa és Frigyesvágása temploma volt a programunkban (mint régi magyar települések), de belefért még Debno fátemploma is, ami a világörökség része (de nem tartozott Magyarországhoz). Az utóbbi

kivételével csak kívülről láttuk őket, de így is nagy élmény volt, különösen a reneszánsz pártázatos tornyok tetszettek mindenkinek. (nem mellesleg Debnoban még vásárolni is tudtunk, ami fontos, hiszen ebédet nem kaptunk.)

Harmadik napon Felsőlápos, Alsóterebes és Szepesgyörke templomát néztük meg, utóbbiba be is tudtunk menni egy imára. Tudni kell, hogy nem élnek magyarok ezeken a részeken, 1920-ig is csak a birtokosok, tisztviselők, tanítók voltak magyarok. De nem gondolnak rossz emlékekkel a magyarokra!

A napot Zakopanében fejeztük be. Megtekintettük a Fatimai Szűzanya templomot, a lengyel pápa szobrát, a Szent Kelemen templomot, megkoszorúztuk Waclaw Felczak sírját a Kiválóak temetőjében valamint a Marusarz-családra is emlékeztünk – hiszen ők sokat tettek a lengyel-magyar barátságért a második világháborúban, illetve utána. Szabad program keretében volt mód piacozásra, a lengyel ételek, italok kóstolására – ki, mit szeretett volna. De el kell mondanom, hogy a hatalmas tömeg picit nehézkessé tette a programot. (pl. a Kiválóak temetőjében is.)

A Felvidéken több helyen is megálltunk még: az odavezető úton Besztercebánya gyönyörű főterét jártuk be a kiosztott térkép, illetve az előzetes ismertetés alapján, de együtt koszorúztunk IV. Béla szobránál. Hazafelé pedig Késmárkon álltunk meg az evangélikus fatemplomnál, illetve a mellette levő „rózsaszín” templomnál. Utóbbiban emlékeztünk egy koszorúval Thököly Imrére. Aztán szabad program keretében sétálhattunk a főtéren. Sajnos történt egy baleset az egyik utastársunkkal, mentőt kellett hívni hozzá, a program természetesen felborult. Mentünk a poprádi kórházba, hiszen az összes holmija, biztosítása a buszban volt. De mindenki nagyon toleráns volt, köszönet az utastársaknak ezért is! 42 fővel indultunk, de csak 41-en jöttünk haza – szerencsére az utastársat megműtötték (nagyon rendesek voltak egyébként a szlovákiaiak mindenhol!), majd hazahozták a fiai segítségével is.

Szép út volt, az időjárás is zömmel kedvezett nekünk. Kiváló volt a gépkocsivezetőnk, Szabó László (Szalabusz)

Szeretnénk még Lengyelországba utazni, ha a korunk, fizikai állapotunk ezt lehetővé teszi.

2023.05.08.

Bazsóné Megyes Klára

